

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการทำไร่มนเวียนของ ชุมชนเผ่ากะเหรี่ยง	
ชื่อผู้วิจัย	นายประเสริฐ ตระการศุภกร	
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุทิศ ดวงสา	ประธานกรรมการ กรรมการ
	อาจารย์ เอนก นาคะบุตร	กรรมการ
	รองศาสตราจารย์ ดร. พศิน แดงจวง	กรรมการ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาการสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับ การจัดการระบบการทำไร่มนเวียนของ ชนเผ่ากะเหรี่ยง ครอบคลุมถึง ระบบคิด ความเชื่อ การจัดการองค์กร วิธีการสืบทอด และเงื่อนไขแห่ง การสืบทอด หมู่บ้านขุนวิน ห้วยห้อย และ หุ่นหลวงที่ต่างกันในอัตราของการทำไร่มนเวียน และการเปิดสู่ภายนอกถูกเลือกเป็นพื้นที่ศึกษา ทั้งสามชุมชนอยู่ติดกับเขตป่าต้นน้ำในระดับที่ ต่างกัน มีอายุการตั้งถิ่นฐานมากกว่า 100 ปี

ได้พบความเชื่อพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบไร่มนเวียนที่มีประสิทธิภาพ และสนุกสนาน ช่วยจัดระบบนิเวศเป็นป่าประเภทต่าง ๆ พบระบบภูมิปัญญาที่ช่วยสร้าง ความหลากหลายทางชีวภาพทั้งในที่ทำกินและไร่ชาก หลักการอนุรักษ์ของระบบไร่มนเวียนอยู่ที่ ขั้นตอน ของการเลือกพื้นที่ทำไร่แต่ละปี ซึ่งมีกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดควบคุมอยู่ ขั้นตอนของ การทำไร่มนเวียนคือ การเตรียมพื้นที่ปลูกพืช การปลูกพืชและบำรุงดิน การเก็บเกี่ยว แต่ละขั้นมีภูมิปัญญาเชิงอนุรักษ์และเทคโนโลยีพื้นบ้านเกี่ยวพันอยู่ ก่อให้เกิดระบบการพึ่งพา ระหว่างคนและธรรมชาติอย่างสมดุล

กระบวนการของสืบทอดทำผ่านบุคคล กลุ่มคน และชุมชน ทั้งในกิจกรรมประจำวันและ พิธีกรรม ในรอบปีการผลิต และในวงจรชีวิต นำมาเป็นรูปแบบสำคัญของการสืบทอด สร้างสันตนาการและความสัมพันธ์ทางสังคมและมีกระบวนการพัฒนาขององค์พัฒนาเอกชน เข้ามาเสริมแรงให้ชุมชน ในการปะทะสังสรรค์กับวัฒนธรรมจากภายนอกและฟื้นฟูวัฒนธรรม ของตนขึ้นมาได้อย่างเหมาะสม สร้างคนรุ่นใหม่ให้เป็นคนสองวัฒนธรรม

หลังจากการกระตุ้นให้มีการรื้อฟื้นวัฒนธรรมในทั้งสามหมู่บ้านแล้ว มีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ส่วนที่แตกต่างคือ ขุนวินอาศัยรูปแบบเดิมเป็นหลัก อีกสองชุมชนใช้รูปแบบที่ผสมผสานระหว่างเก่ากับใหม่ คนหนุ่มสาวบางคนเท่านั้นที่สามารถจับลำน้า ในพิธีกรรมสำคัญได้ คนวัยกลางคนส่วนหนึ่งกระตือรือร้นที่จะรื้อฟื้นวัฒนธรรม ขุนวินพึ่งตนเองสูงกว่าอีกสองชุมชน มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เชื่อในคุณค่าของธรรมชาติ ที่ห้วยหอยและทุ่งหลวงมีความสัมพันธ์ที่ห่างเหิน แต่คนสูงอายุยังเชื่อในคุณค่าของธรรมชาติอยู่ ขุนวินมีการทำไร่นาเวียนอยู่เกือบทุกครอบครัว ที่ห้วยหอยยังมีอยู่บ้างแต่ไม่เต็มรูป ทุ่งหลวงเกือบไม่ทำไร่นาเวียนเลย ความแตกต่างนี้อธิบายได้จากสามปัจจัย คือ การคมนาคม การรับเกษตรแผนใหม่ และความเชื่อทางศาสนา ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนของการสืบทอดได้แก่ องค์ความรู้ที่ใช้ระบบความเชื่อที่มีร่วมกันระหว่างชนเผ่า การสืบทอดที่มีประสิทธิภาพ โครงสร้างความสัมพันธ์ทั้งในระดับครอบครัว เครือญาติ และชุมชน ระบบไร่นาเวียน ส่งเสริมการพึ่งตนเองสร้าง ความหลากหลายทางชีวภาพ และความสมดุลระหว่างชุมชนกับธรรมชาติ เป็นแหล่งความรู้ของชุมชน และช่วยแก้ไขผลของการศึกษาและพัฒนาที่ขาดมิติทางด้านวัฒนธรรม การยอมรับจากรัฐเกิดจากการรณรงค์ของชาวบ้านที่เกิดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนและเครือข่าย การเสริมแรงทางด้านความคิดจากนักพัฒนาและนักวิชาการ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชุมชนการศึกษาต้องเปิดเป็นเวทีสำหรับวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้มาปฏิสัมพันธ์กัน

รัฐควรตระหนักในศักยภาพของชุมชนบนที่สูงในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และศึกษาเชิงทดลองเพื่อขยายผลอันจะช่วยให้นโยบายการรักษาป่าของรัฐมีความยั่งยืน รัฐพึงปรับปรุงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสร้างคนสองวัฒนธรรม เพื่อเป็นเมืองที่มีประสิทธิภาพของสังคม สื่อมวลชนต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับการทำไร่นาเวียนที่ถูกต้องเพื่อเสนอภาพลักษณ์ของการทำเกษตรของชุมชนบนที่สูงอย่างถูกต้องตามข้อเท็จจริง